

najlepših letih globoko razoralo. Kje naj torej iščemo vzroke tega žalostnega propadanja?

Ponovno smo se od Kneza in Havdeja ozrli navzdol v Robanov kot in pomahalj Ojstrici v slovo. Potem pa smo hiteli po ozki, preko Sušne speljani senčnati stezi v Solčavo, da si v njeni bližini, na »Hribru«, ogledamo več ko 500 let staro tiso. Tisa stoji v bregu tik pod grebenom Hribra, 120 m nad Solčavo in 786 m nad morjem. Visoka je okoli 9 metrov in ima pri tleh 3,60 m, v prsni višini pa 2,40 m oboda. Škoda, da nima pravega vrha. Prejšnje čase so jo običajno klestili za cvetnonedeljske butare in za nagrobne vence. Tako je zdaj na gosto porasla z vejami in vejicami in je v spodnjem delu to goščavje kar neprodirno. Že leta 1923 je ing. Šivic to prastaro tiso opisal v I. številki Šumarskega lista. Po predlogu Referata je bila izdana za solčavsko starodavno tiso zaščitna odločba, ki je bila razglašena v Uradem listu LRS 1951, št. 17/91. Tisa je prirodni spomenik, ki se ne sme ne posekati in tudi sicer ne poškodovati, ne s kleščanjem in tudi ne s trganjem vej.

Ko smo se poslovili od lastnika te tise, prijaznega posestnika Grmelja, po domače Šturma, smo se odpravili proti Logarski dolini, ker smo že prej zvedeli, da v Solčavi ne dobimo prenočišča. Tako smo morali, hočeš — nočeš (a mi smo, da povem resnico, prav zelo hoteli!) tudi še v Logarsko dolino. Bil je lep večer. Napravili smo sprehod do Plesnika, občudovali sončni zaton za Okrešljem in si ogledali razvaline nekdanjega Piskernikovega zavetišča. Prespali smo noč pri Logarjevih sestrah in se navsezgodaj odpeljali iz Solčave nazaj v Ljubljano.

Branko Zemljič:

FRAN KOCBEK

(1863—1930)

z nedeljsko-izletniškega društva ljubljanskih »papirjev« je vzniklo l. 1893 Slovensko Planinsko Društvo.

Bilo je to rojstno leto in začetek sistematičnega planinarjenja Slovencev na domačih tleh. Dotlej se je le tu in tam kdo zaletel (Stanič, Vodnik, Kadilnik) proti skalnim nebotačnikom, ne da bi imel pri tem postranske slabe namene, pritegniti na svoja pota še koga drugega k nesmiselnemu pohajkovanju po strmih in prepadnih čereh. A tudi SPD je rodila bolj nacionalna potreba, odpor proti vse bolj prodirajočemu tujerodnemu navalu na naših tleh.

Večje, težje, pa smemo imenovati delo, ki ga je ustvarjal na planinskem področju na Štajerskem mož, ki ga je v najskromnejših razmerah začel v hudi borbi z zagrizenim tujim elementom, zasidranim v vse vrste biti naše zemlje in našega življa, Fran Kocbek.

Koliko potov je moral prebroditi do uspehov, katerih danes, ko uživamo na svojih tleh sadove zasejanih dobrin, ne moremo dovolj objektivno preceniti! Zlasti na Štajerskem, kjer je bilo vse gospodarsko, kulturno in politično raznarodovalno delo ne le celjske, marveč vse spodnještajerske nemškutarije v neoviranem zagonu ter podprto od Südmarke pa do Landesausschussa v Gradcu ter raznih trgovskih in industrijskih podjetij po vseh mestih in mestecih, kjer niti turnerska, gesangsvereinska in še druga taka društva niso stala ob strani: tako v »Cilli, Pettau, Schoenstein, Gonobitz, Tueffer, Windischfeistritz, Windischgraz, Marburg«, pa še v vseh drugih manjših trgih in krajih, v katerih je že precej globoko koreninil nemčurski, nemškutarski in maloštevilni nemški živelj.

Franc Kocbek, nadučitelj v Gornjem gradu, je bil otrok vinskih Slovenskih goric, ki je le nekaj mesecev za ustanovitvijo Slov. Plan. Društva v Ljubljani postavil temelje Savinjski podružnici SPD.

Rodil se je dne 26. januarja 1863 v Ločič-bregu (Ločki vrh) v občini Trotkova, okr. Št. Lenart v Slov. goricah kot drugi otrok kočarja - viničarja Jurija Kocbeka in matere Terezije, rojene Jurkovič.

Dvorazredno ljudsko šolo je obiskoval v Negovi, nato tri razrede meščanske šole v Radgoni, a v Mariboru je dovršil učiteljišče in maturiral leta 1882.

Na prvem službenem mestu v Žalcu je služboval sedem let kot podučitelj. Blizu poldrugo leto — od 1889 do 1890 — kot učitelj na Rečici ob Savinji, od koder je stalno zahajal v bližnje Mozirje, kjer je bilo družabno življenje bolj razgibano; nato pa od 15. oktobra 1890 do 31. decembra 1921 v Gornjem gradu kot nadučitelj, naslednik ondi umrlega Mihaela Tscheru-ja (Červa).

Tu se je poročil 25. I. 1892 z Vilmo Hofbauerjevo iz Mozirja. Od šestih otrok, ki so se mu narodili v zakonu, živi mlajša hčerka Mara pri svoji materi-vdovi v Mozirju, dva sina živita dolga leta v inozemstvu, starejša hčerka pa živi poročena v Mozirju.

Utrujen od napornega, tako plodonosnega dela, je bil z 31. decembrom 1921 upokojen. Zasluženega pokoja pa ni dolgo užival.

Že 6. avgusta 1930 je skoro brez predhodne boleznj umrl in spi skupno s svojim prednikom Tscheru-jem (Červom) v isti gomili na desni strani cerkve sv. Magdalene v Gornjem gradu. Na skupnem nagrobnem spomeniku, enem najskromnejših, kar jih premore gornjegrajsko pokopališče, je vklesano pod že precej obledelim Červovim tudi ime moža, ki je bil pionir naših planin in planinstva. —

Na zadnji njegovi poti ga je spremljalo sicer mnogo prijateljev in znancev iz Gornjega grada in bližnjih sosednjih vasi; zunanji odziv pa je bil precej v skladu z revnim spomenikom. V imenu Savinjske podružnice SPD se je poslovil od svojega dragega prijatelja pisec teh vrstic.

Marsikdo bo težko umel, kako je mogel sin ravnine, sončnih, nizkogričevnatih Slovenskih goric — takrat — postati tako navdušen,

pa tudi nič manj odličen planinec, alpinist. Že kot dijak je mnogo pešačil: od doma do Radgone je po 3 ure, do Maribora pa 5 ur peš hoje —. (Tudi lučki, radmirski in ljubenski dijaki n. pr. smo pešačili od Kamnika preko Volovljeka, odnosno Črničca po 6—7 ur hoda, ki je bil zlasti o božiču tem težavnejši, če je bilo na slemenih teh prelazov snega tudi do pasu.)

Ko je kot četrtoletnik užival počitnice l. 1881, jo je prvič mahnil k Sv. Bolfenku na Pohorje. Takrat ga je tja gori gnala prvenstveno še botanična sla. Za naravo — floro in žuželke — se mu je vzbudilo intenzivno zanimanje že v meščanski šoli.

Kot podučitelj v Žalcu, kamor je bil nastavljen 1. sept. 1882, je že oblezel vse bližnje vrhunce.

Omotico, ki ga je ob prepadnih mestih le precej ovirala, si je odpravil na ta način, da je iz lin žalskega zvonika dalj časa gledal navzdol, pozneje pa tudi s previsnih mest na skalnatem Kamniku pri Grižah. Pri tem urjenju mu je iz istega razloga delal družbo tudi Žalčan Fran Roblek.¹

V tem času pa že stopa k botaničnim prizadevanjem vedno bolj vidno njegov turistični, planinski nagon. Kajti že leta 1887 je pregovoril stanovske kolege Fr. Suherja, poznejšega profesorja na ljubljanskem učiteljsišču, Antona Petrička in od vseh štirih do danes še edino preživelega 90-letnega Jožeta Klemenčiča iz Galicije pri Celju, da so napravili izlet v Logarsko dolino in na Okrešelj ter na Ojstrico. Kocbek in Suher sta odšla iz Luč čez Planinška na Korošico in Ojstrico ter sestopila čez Škarje in Klemenčjo jamo v Logarsko dolino. Pri Plesniku v Logarski dolini pa sta se sešla z onima dvema, ki sta prihajala z Okrešlja. Medtem ko sta imela Kocbek in Suher sicer boljše, z romovci ali žbicami nakovane čevlje, sta Klemenčič in Petriček v slabih, nenakovanih čevljih že skoro bosa prišla do Plestja.

V jeseni 1889 je prišel kot učitelj na Rečico ob Savinji. Skoro brez oddiha je oblezel Dobrovlje, Golte, Menino, Rogatec in Raduho.

V sosedno Mozirje, kjer je bil kaj kmalu reden gost, pa so ga izvabljala druga, srčna čustva. Spoznal je ondi svojo poznejšo življenjsko družico iz ugledne Hofbauerjeve hiše, Vilmo Hofbauerjevo.

Fran Kocbek

¹ Pojav omotičnosti ob gledanju z višin navzdol je čisto individualen in tudi ni v vseh okoliščinah enak. Marsikomu se zvrta v glavi v skalah že ob malem prepadu, medtem ko lahko gleda v globočino z visokega stolpa ali najvišjega nadstropja nebotačnika nemoteno; zopet drugi ne prenese gledanja z visokega mostu na spodaj valovečo reko.

Tu se je spoprijateljil z ondi službujočim kaplanom, pesnikom Antonom Aškercem, katerega je nekoč izvabil v Logarsko dolino.

15. julija 1893 je prvič stopil v stik z velezaslužnim možem za naše Savinjske Alpe, vseučiliščnim profesorjem dr. Johannesom Frischaufom, ki mu je bil oditej nepogrešljiv mentor, vodnik in pomočnik v borbi s Celjsko sekcijo D. u. Oe. A. V. za poset naših Alp, tokrat še-le pismeno. —

Povod temu poznanstvu, odnosno pismu, s katerim se je obrnil nanj s prošnjo za nasvet, je dalo Kocbeku pismo predsednika imenovane sekcije dr. Stepischnigga na Antona Dolinarja, p. d. Skobana v Lučah, ki je bil avtorizirani vodnik tega društva. V tem pismu mu prepevuje vsakršno sodelovanje s SPD. Pismo se je v prevodu glasilo:

Cenjeni gospod! Izvedeli smo, da namerava kranjsko SPD razširiti svoje delovanje, markiranje itd. tudi na naše ozemlje v Savinjskih Alpah. Povsem razumljivo tega ne bomo trpeli ter Vas kot avtorizirane vodnika Nemšk. in Avstrij. Planin. Društva opozarjamo na tozad. obveznost do Celjske sekcije in prosimo, da zavrnete vse take poskuse, ki bi jih dobili, vsak morebiten dopis pa nam takoj pošljete. Prihodnji teden pride do Vas naš načelnik g. inž. Lindauer; bodite torej pripravljeni, da ga boste spremili do Korošice in se z njim vse nadaljnje pogovorili. Z vsem spoštovanjem Vam vdani dr. Stepischnigg, 1. r.

Iz Millstatta, kjer se je tačas mudil Frischauf, je prejel Kocbek njegov odgovor z dne 18. VII. 1893, v katerem se Frischauf ogorčen zgraža nad ravnanjem Celjske sekcije, ki da je bila pred leti sicer še dokaj delavna, v zadnjih letih pa navzlic mnogim njegovim vzpodbudam skoro čisto nič več, tako da se je že bavil z mislijo, da se razpusti. Dalje mu je v njem označil, katera pota je še vzeti v obdelavo.

Osebno pa se je Kocbek seznanil s Frischaufom šele 23. IX. 1893 v Mozirju, kjer ga je pričakal in nato spremljal v Solčavo in Logarsko dolino. Ob tej priliki sta se dogovorila za bodoče delovanje takrat že ustanovljene Savinjske podružnice SPD.

Ko se je namreč spomladi leta 1893 ustanovilo v Ljubljani SPD, se je Kocbek takoj obrnil nanj, odnosno na prof. Štritofa za informacije, če bo SPD razširilo svoj delokrog tudi v Savinjske Alpe, v tem primeru da je radevolje pripravljen sodelovati.

Že 20. VI. 1893 je prejel nato od tajništva (A. Mikuša) odgovor, v katerem se mu zahvaljujejo za pripravljenost sodelovanja na Štajerskem ter ga prosijo, naj prevzame poverjenišтво za SPD, markiranje vseh potrebnih potov, postavljanje kažipotnih tabel i. p.; istočasno so mu dostavili do A. Dolinarja v Lučah (10. VII. 1893) ves za to potrebni material: table in barvo, o čemer je Celj. sekcija po neznanem potu izvedela.

Čez noč se je obdal s polnimi rokami dela in skrbi, v katere se je zagnal z vsem mladostnim elanom in ognjem.

Iz obširne korespondence — nad 500 pisem samo od Frischaufa! — je razvidno, da je imel po vsem širnem teritoriju Savinjskih Alp

kaj kmalu razpredeno mrežo zaupnikov, ki so bili temu pokretu naklonjeni in Kocbekovi navdušeni pomočniki:

1. v Lučah ondotnega prvega učitelja, pozneje poštarka in občinskega tajnika Antona Pustoslemška, o katerem mi je ponovno dejal, da mu je bil predragocena opora v Lučah, kjer mu je tudi nasvetoval in preskrbel najboljše ljudi za gorske vodnike in oskrbnike, oskrbel potrebne izjave in dovoljenja kmetov za markiranje in napravo potov čez njihova zemljišča i. p.;

2. v Planici posestnika Jakoba Planinška, ki je pozneje prevzel najboljšo gostilno v Lučah, Mežnijo, in je bil tudi zelo dober Frischaufov prijatelj. Opremil in prepustil je v podstrešju sobo s tremi posteljami, ki jih je kasneje SPD poklonil;

3. v Solčavi sta bila dva odlična moža: Anton Herle, p. d. Vitežič, ki si je kasneje poleg stare hiše postavil eno najlepših hiš v Solčavi na »Matevževem« ter so ga domačini odtlej imenovali »Matevža«. Nemci pa so imenovali njegovo gostilno »Gasthaus zum Messner«, ker je bil dolga leta tudi cerkovnik. Tudi je bil odličen napreden čebelar, ki je v gornji Savinjski dolini prvi sam čebelaril z umetnimi »žnideršiči«. — Že takoj ob ustanovitvi Savinjske podružnice je postal član SPD ter bil v mnogoterem pogledu Kocbekova nepogrešljiva pomoč.

Prav tako je takoj vstopil v SPD kot član tudi gostilničar in poznejši poštar v Solčavi Kristelj Germel, p. d. Šturm ter bil Kocbeku vedno požrtvovalno na razpolago z nasveti in delom. — Obema je preskrbel Kocbek knjigo za vpis tujcev, odn. turistov;

4. v Kamniški Bistrici je bil še gozdar Josip Luznar, ki je bil takisto ves predan zaupnik Kocbekov.

Ze 18. julija 1893 je prejel Kocbek od gozdarja Luznarja iz Bistrice obvestilo, kako so se trije Celjani - Nemci v Bistrici razburjali zaradi novih, slovenskih markacij, ki jih je oskrbel Kocbek, ter so brzojavno zaprosili Celjsko sekcijo za barvo, da bi markirali še nezaznamovana pota na Ojstrici, Planjavi, Brani in Podih pod Skuto. Pa jih je Kocbek brez oklevanja še tiste dni nato prehitel.

Med tem pa je tudi že pripravljaval ustanovitev Savinjske podružnice.

Sklical je v Mozirju tozadevni sestanek za dan 20. avgusta 1893, na katerem so določili ustanovni občni zbor Savinjske podr. SPD, ki se je vršil v Mozirju v gostilni Alojza Goričarja dne 28. avgusta 1893.

Na ustanovnem občnem zboru je bil Kocbek soglasno izvoljen za načelnika novi podružnici ter je ostal to do leta 1927, ko se je sedež podružnice premestil v Celje. — Ob tej priliki je bil namreč izvoljen za novega predsednika s. s. Fran Tiller, Kocbek pa za častnega načelnika.

Previden, kakor je Kocbek vedno bil, je po posvetovanju s Frischaufom oskrbel pismena dovoljenja vseh posestnikov v območju Savinjskih Alp, s katerimi je bila pridržana izključna pravica za napravo potov in markacij po njihovem ozemlju samo tej korporaciji, t. j. SPD, odnosno njegovi Savinjski podružnici. S tem aktom

je bila juridično zavrta dejavnost Celjske sekcije, ki ni imela dotlej nikakega podobnega dovoljenja.

Dejansko se Celjska sekcija že nekaj let ni več brigala za vzdrževanje že obstoječih potov, kar je navedel že Frischauf. Sedaj pa, kakor hitro je sekcija le kje zapazila, da Savinj. podružnica »predrzno posega v njegovo področje«, se je začutila ogroženo v svojih nacionalnih tipalih, se strupeno razpisala v celjski Deutsche Wacht in graški Tagesposti. Z vrtoglavo mrzlico bi rada nadomestila zamujeno in po možnosti prehitela Savinj. podružnico. Toda Kocbekovi čuječnosti in vztrajnosti vendarle ni bila več kos.

Tako je po Kocbekovem neutrudnem in intenzivnem oskrbovanju novih in starih potov z markacijami in tablami, popravljanjem in nadaljevanjem, polagoma izgubljala sekcija tla.

Spomladi leti 1894 se je Kocbeku s posredovanjem A. Herleta posrečilo kupiti od Plesnika v Logarski dolini zemljišče v izmeri 2 oralov, in sicer tisto, na katerem je stala »Baraka«, kakor so Solčavani imenovali Piskernikovo zavetišče, katero so dobili Nemci leta 1893 v najem za dobo 50 let.²

S tem dejstvom je postalo Piskernikovo zavetišče nemška postojanka »zračna stavba«, kakor jo je imenoval Kocbek.

Za kako večjo, primernejšo stavbo na tem prostoru bi bil pač potreben večji kapital. Tega pa podružnica ni imela.

Kocbek je zaman iskal virov za izvedbo zamišljenega načrta. Slednjič pa se je oklenil misli, ustanoviti zadrugo, ki bi naj omogočila postavitev večjega hotela. Ideja je naletela na dokaj prijeten odmev in 17. maja 1896 se je vršilo tako ustanovno zborovanje v Celju. Na ustanovnem občnem zboru 6. I. 1897 pa je bila poklicana v življenje zadruga »Rinka«. Po pravilih, ki jih je sestavil dr. Dečko, so določili deleže po 20.— K in 200.— K. (V zadružni odbor so bili izvoljeni: dr. Hrašovec Juro (predsed.), dr. Iv. Dečko, dr. Dušan Sernek, dr. Vrečko, notar Baš Lovro, I. Lončar, Zupanc I. (iz Griž), Roblek Fr. (Žalec), Norb. Zanier (Št. Pavel pri Preboldu), A. Goričar (Mozirje), Kocbek Fr. (Gornji grad), Miloš Šmid (žpk. Solčava) in Germel Kr. (Solčava).)

Kocbek, ki ni mogel dočakati, da bi se iz počasi se stekajočih kronic realiziral načrt donosnega hotela — čigar rentabilnost pa bi bila pri obstoječih komunikacijah in dokler bi ne bilo ceste iz Solčave do Logarske doline, vsekakor zelo dvomljiva — je l. 1901 pregovoril starega Logarja (Jurija Robnika), da odda vse gornje, t. j. prostore v I. nadstropju svoje hiše v najem SPD-u za gostinske prostore.³

Že je nad tako rešitvijo perečega vprašanja triumfiral, ko si je Logar iz neznanega vzroka že po nekaj dneh premislil in Kocbeku dano obljubo preklical.

² Na mestu Piskernikove hiše je še okrog leta 1860 stala baraka ogljarjev, ki so tu »kuhali« oglje.

³ Hiša je bila prvotno dvonadstropna. Ker pa je moral plačevati od nje preveč štibre, pa je gornje (= II.) nadstropje že leta 1872 Logar sam podrl.

Otvoritev Kocbekove koče na Molički pl. 1. 1894

- Navzoči: 1. prof. Fran Orožen, načelnik SPD;
 2. Kocbek Fran, načelnik Savinske podružnice;
 3. Hauptman Ivan, pibar in odbornik SPD (centrale);
 4. Borštner Vinko, prof. in odbornik SPD (centrale)

Fotografija je last dr. Milana Orožna

»Rinka« je životarila le dobrih 26 let. Leta 1921 je likvidirala, njeno premoženje pa je prevzela Savinjska podružnica SPD ter je iz tega naslova postavila poleg Piskernikovega zavetišča Tillerjev dom.

Kocbek je s svojimi zaupniki in sodelavci sistematično obdeloval, pota markiral in nadelaval, najemal vodnike in pripravljaval graditev planinskih koč.

Kot prva je bila predana svojemu namenu Kocbekova koča na Molički planini pod Ojstrico, le pol ure oddaljena od nemške na Korošici.

Prvi in z malimi vmesnimi presledki dolgoletni oskrbnik te koče je bil Jurij Planinšek, p. d. Krašovec iz Luč.

Pri ljubljanskem škofu Missiji je izprosil Kocbek 1. 1895 dovoljenje za uporabo lovske koče na Raduhi ter one na Goltih nad Mozirjem, kjer pa jo je že 1. 1896 zamenjala nova, Mozirska koča, ki so jo postavili po Kocbekovem prizadevanju Mozirjani.

Naslednje leto (1897) se je začela graditi nad Mrzlim dolom na Koritih t. j. med Dleskovcem in Ojstrim vrhom Lučka koča, ki naj bi bila vmesna postojanka med Lučami in Kocbekovo kočo ob novi poti iz Luč čez Stogleja na Mrzli dol. To pot je trasiral in deloma tudi sam nadelal Jurij Planinšek. Skrajšal je tako dostop do Kocbekove koče in na Ojstrico za poldrugo uro. Hkrati pa je bil s tem dosežen namen, pritegniti tudi Lučane v krog planincev.

Nervozna kljubovalnost se je spričo vse vidnejšega gibanja in razraščajoče se dejavnosti Savinjske podružnice pollaščala Celjske sekcije.

Poslednji vidnejši čin svoje planinske dejavnosti je izdahnila l. 1912 s ponovnim povečanjem svoje poslednje kočice na Korošici. Kajti leta 1907 ji je velik snežni plaz odnesel Okreschelhuectte, druge pa si ondi ni mogla več postaviti, ker jo je še isto leto prehitel Kocbek s Frischaufovim domom, ki je že naslednje leto (1908) pričel obratovati.

Toda tudi v kratkem razdobju že drugič — neznatno — povečana »Koroschitzahuette« ni mogla več resno konkurirati Kocbekovi koči, ki je že po preteku nekaj let beležila po 100 in še več obiskovalcev, medtem ko jih je bilo v Korošici vpisanih največ 37, kar dokazuje, da so se tja zatekali le zagrizeni Celjani in njihovi opričniki.

Gradbo Korošice jim je vodil njihov zaupnik, ljubenski gostilničar Ignaz Fludernik, ki je imel na izvesni tabli na glavni, t. j. na dohodni strani napis: »Gasthaus Ignaz Flugernig«, na zadnji — prihod od Luč — pa: Gostilna Ignac Fludernik.

Mimogrede naj še beležimo, da je bil mož slovenskih staršev sin, zagrizen in Celjski sekciji z vso dušo vdinjani priganjač, ki je deloval zanjo tihotapsko z vso sovražnostjo do slovenskega društva. Tudi pri nakupu Podbrežkega kogla (1918) je bil oče in aktivni mešetar in kum. Doživel pa je že tik pred podpisom kupne pogodbe v Podbrežnikovi hiši žalosten poraz. — Celjski Nemci so seveda »deutschfreundlich« — moža božali kot mravlje listne ušice.

Leta 1898 je bila zgrajena in otvorjena Gornjegrajska kočica na Menini. To je bilo Kocbeku ponoven užitek in zadoščenje. Kajti prvotno mu knezoškofijski upravnik Hofbauer ni hotel izdati dovoljenja za kakršno koli dejavnost, že celo ne pa za kako stavbo na »knezoškofijskem svetu« ter je zahteval, da mora podružnica tudi iz kočice na Raduhi odnesti ves inventar, ki ga je s težko muko nabavil zanjo.

Šele po intervenciji pri škofu Missiji in kanoniku Sušniku je dosegel, da se je mogla zgraditi Gornjegrajska kočica, katere otvoritve se je udeležil tudi Hofbauer. Seveda se je v svojem otvoritvenem govoru Kocbek zahvalil v prvi vrsti Missiji s toplimi besedami, privoščil pa je kajpak »posebno« zahvalo tudi »uvidevnemu« gospodu upravitelju knezoškofijskih posestev za dodelitev zemljišča in potrebnega lesa za zgradbo.

Kočica je bil postavljen isti cilj kot Lučki na Koritih: vzbuditi Zadrečane in jim privzgojiti ljubezen do planin. V tem oziru je bila tale srečnejša kot njena lučka posestrima. Kajti prispevala ji je tudi Tuhinjska dolina znaten delež na obisku.

Med prvo svetovno vojno pa je tej koči požar ugasnil skromno življenjsko luč ter ondi še do danes ni zrasla druga, dasi so se že pred zadnjo vojno zlobili i Bočani i Gornjegrajčani, da postavijo na starem stavbišču hotel.

Naslednje leto — 1899 — je po Kocbekovem prizadevanju vznikla na Mrzlici Hausenbichlerjeva koča, a na Raduhi l. 1910 Koča na Loki.

Vse te že naštete kočice je ustanovil, odnosno gradil s podporo in sodelovanjem domačinov. Zunanji prispevki so sicer tudi svoje prilagali, vendar so bili v primeri s prvimi, naravnimi le skromnejši.

Ko je bila l. 1898 postavljena na skali nad Kocbekovo kočico na Molički planini jubilejna kapelica sv. Cirila in Metoda, ki je slikovitost postojanke zares le še podčrtala, je obisk romarjev iz Luč in Solčave ob dneih, ko se je tu brala maša, število obiskovalcev Kocbekove kočice dokaj dvignilo.

Že l. 1902 je snežni plaz zdrobil vrata na kapelici, a pozimi 1950/51 pa jo je plaz zdrobil in odnesel skozi Molički graben prav na dno Robanovega kota.

Naše ljudi so bodle v oči nemške napisne table, ki jih je porazsabila Celjska sekcija v naših Alpah. Nacionalno prebujenega naroda, ki se je videl v črnožoltyh uradnih prostorih zapostavljenega, ni bilo treba še posebej hujskati na odpor; in stresal je svoj gnev nad potujčevalčevimi napravami takrat in ondi, kjer ga ni videlo čuječe oko postave ali pa privilegirani nasilnik. Te table so začele izginjati druga za drugo. Le naravno pa je, da so temnejši elementi našli spodtiko tudi nad našimi ter se znašali nad njimi in v neoskrbovanih kočah kradli, kar jim je prijalo. (Lučka, Raduška, Gornje-grajska in Mozirska so imele čestokrat take obiskovalce.)

Tako so že kar prvo leto mladega življenja SPD zagnali celjski nemškutarji in Nemci krik in vik ter razlivali svoj žolč v Deutsche Wacht in Tagesposti ter delali za taka početja odgovornega Kocbeka kot podružničnega načelnika, pozivali nadenj belcebube in ga tirali pred sodišče. Enako so obdolžili tudi oskrbnika Kocbekove kočice Krašovca, češ, da ta razbija in odstranjuje napisne table, Kocbek pa da ga k temu navaja.

Če bi se mu to izpričalo, bi bil Kocbek prav gotovo sodno občutno kaznovan, iz službe pa suspendiran. Toda dokazov za to ni bilo. Sam Frischauf pa je nastopil v Kocbekov zagovor v Südsteierische Post, list, ki so ga izdajali Slovenci.

Orožništvo je nekoč (1897) le izsledilo dva mlajša možka, ki sta bila potem v Gornjem gradu obsojena na 10.— gld. in 50.— gld. ter na povračilo vseh dejanskih in sodnih stroškov.

Dokler je bil v Gornjem gradu že omenjeni oskrbnik knezoškofijskih posestev Josef Hofbauer, je imela C. sekcija lahko delo, ker je ta SPD-podružnici vedno nasprotovala in jo v njenem delovanju ovirala ter je moral Kocbek premnogokrat iskati za uresničitev svojih planinskih načrtov posredovanja in podpore pri škofu Missiji ter pri društvu enako naklonjenem kanoniku Sušniku.

Ko je leta 1900 nameraval Kocbek kupiti za Savinj. podružnico nekaj zemljišča na Okrešlju, je C. sekcija seveda to tudi brž izvedela od Hofbauerja. Načelnik sekcije dr. Mravlag je oskrbniku

takoj pisal ter ga prosil, naj ga brzojavno pokliče v Gornji grad v zadevi »Šimonc«, če bi »die Windischen« v resnici nameravali kupiti kak svet na Okrešlju. V tem primeru bi prihital takoj v Gornji grad, da bi se izvedel odkup za Celjsko sekcijo in bi se tako Savinj. podružnica povsem izrinila z Okrešlja.

No, imeli pa so tokrat smolo: tega pisma Hofbauer ni več videl; umrl je medtem.

Po Hofbauerjevi smrti se je stanje v prilog Savinj. podružnice nekolikoboljšalo; vendar so bila trenja in prekljanje s sekcijo zaradi potov, markacij in tabel silna; leta 1911 sta na zborovanju Dežel. zveze za tuj. promet na Štajerskem, v Celju dr. Skoberne in dr. Kallab napadala Kocbeka, Savinjsko podružnico in Kamniško korporacijo. Slednja je namreč Celj. sekciji prepovedala delovanje na njenem področju, t. j. od Jermanovih vrat do Ojstrice.

S tožbo je zagrozila Celj. sekcija Savinj. podružnici, oziroma Kocbeku že leta 1905 zaradi nadelave poti v stenah Brane pri Jermanovih vratih, češ, da ima ona tu starejše pravice. Pa jo je knezoškofijsko oskrbništvo v Gornjem gradu poučilo, da nima ona nikakih pravic.

V začetku julija 1906 je poslala Celj. sekcija knezoškof. oskrbništvu v Gornjem gradu seznam vseh dotlej napravljenih, zaznamovanih in markiranih potov na tem ozemlju.

Oskrbnik Parisch je pokazal seznam Kocbeku, ki pa je črtal vsa pota v Savinj. Alpah razen starega, za dobro uro hođa daljšega, ki drži od slapa Savinje na vzhodni strani na Okrešelj, po katerem gonijo tudi živino na planino Okrešelj — in pa pot skozi Robanov kot proti Korošici.

Savinj. podružnica je že leta 1894 postavila pod slapom leseno verando, katero pa je 1904 porušil plaz. Za novo verando je poiskal potem Piskernik ugodnejši prostor, na katerem stoji še danes in je varna pred vsakim plazom.

Ker so se po nemškem časopisju — kar smo deloma že prikazali — vrstili neprestani izpadi Celj. sekcije proti Savinj. podružnici (nanje je največkrat odgovarjal, sicer nepodpisan, dr. Frischauf), je težko reči, je-li dobil slednjič vodja polit. ekspoziture celj. okr. glavarstva v Mozirju dr. Hohl migljaj s kakega višjega mesta, kjer bi jim morda le že utegnilo presedati vse to, ali pa je po lastni pobudi sklical obe stranki l. 1913 na pogajanja v Mozirje, da bi se sporazumeli.

Savinj. podružnico je zastopal Kocbek, Celj. sekcijo pa dr. Kallab in dr. Skoberne.

Obe stranki sta se sporazumeli tako, da bi imela sekcija proste roke na Korošici, SPD pa na Okrešlju, kjer je že od l. 1908 obstajal Frischaufov Dom, Nemci pa so imeli ondí le še podrtijo nekdanje Okreschelhuetten, katero jim je za silo zbil Piskernik kot »Nothuetten«. Ta sporazum je potrdil tudi Osred. o. SPD.

Ostalo pa je še nadalje vse pri starem, ker občni zbor C. sekcije navedenega sporazuma ni potrdil.

Že januarja 1894 je Kocbek poskušal izposlovati pri knezoškof. upravi dovoljenje za zgradbo turistovske kočice na Okrešlju; ni pa uspel kljub sicer znani škofovi naklonjenosti, ker je bil tudi Osred. odbor SPD mnenja, da bi konkurenčno podjetje v istem kraju dalo povoda še večjim narodnostnim razprtijam.

Ta pereči problem, ki je Kocbeka stalno grizel in razjedal, je čez noč rešila višja sila.

Spomladi 1907 so namreč prinesli solčavski lovci Šturmu novico, da je z nemško kočico na Okrešlju obračunal plaz. Šturm je nemudoma obvestil Kocbeka, ki je neutegoma pohitel v Logarsko dolino, snel ondi Piskernika in njegovega sina Franceta, s katerima je odrinil na Okrešelj.

»Buštja! Kok je pa naredlo!« je vzkliknil Piskernik.

Iz visokega plazu so le tu in tam štrlele deske stropa.

Brž so poiskali in ugotovili najprimernejše in pred plazovi najvarnejše stavbišče za bodoči Frischaufov Dom.

Vrnivši se domov je sedaj brez pridržka dobil od upravitelja Parischa pristanek za novo stavbo, ker je konkurenčno nemško tako izločila vis maior.

Po načrtih inž. Skaberneta v Ljubljani, le z malo izpremembo, ki jo je nasvetoval stari praktik Piskernik, se je takoj začelo s pripravami za novi dom, Frischaufov Dom, ki je bil 2. avgusta 1908 že slovesno otvorjen in izročen svojemu namenu.⁴

L. 1894 je dal Kocbek v Turskem žlebu nadelati dotlej še nenedelano pot tako, da je dal uskati v steno več stopnic, zabiti potrebne kline in napeti 50 m žične vrvi.

Ker je naslednje leto prav ondi začela C. sekcija z mazanjem novih markacij, je poslal Kocbek na glavni odbor D. u. Oe. A. V. v Solnograd proti temu delovanju sekcije protest, katerega pa je ta odbor seveda gladko zavrnil.

Ko pa je dal obnoviti in izpopolniti markacijo skozi Robanov kot, je C. sekcija takoj napotila svojega tedanjega vodnika Suhca-Dežmana, — katerega je po prvi svetovni vojni prevzel Kocbek za oskrbnika v Dom (Kocbekov Dom) na Korošici — da je prebarval slovensko rdečo markacijo z žolto, ki je še danes tu pa tam na Molički planini pod Vel. vrhom dokaj dobro vidna (Gl. Plan. V. 1951!).

Z zgraditvijo Frischaufovega Doma na Okrešlju je bila davna želja Kocbekova izpolnjena in levji del bojev za slovenske postojanke kronan z uspehom.

Odsihmal ni bilo njegovo delo nič več tako razburjivo.

Poslednji akt C. sekcije, s katerim se je hotela na vsak način še afirmirati v Logarski dolini, je bil že proti koncu svetovne vojne spomladi leta 1918 nameravani nakup Podbrežkega kogla nad Lo-

⁴ Po prvotnem načrtu je bilo predvideno stranišče v stavbi poleg kuhinje brez izhoda na zadnjo teraso. Piskernik je nasvetoval izpremembo: jugovzhod. streha naj se podaljša in napravi ondi drvarnica in stranišče.

gorjem v Logarski dolini, ca. 200 m niže izvira na desnem bregu Savinje, o čemer smo že spredaj govorili (Gl. tudi Pl. V. 1951!), kjer so nameravali postaviti najmodernejši hotel. Da se je ta nakup takrat preprečil, je danes kajpak obžalovati.⁵

Kocbek pa ni deloval samo na planinskem terenu, marveč povsod, kjer je bilo kar koli v zvezi s povzdigo naših krajev.

Že leta 1900 je vrtal in trkal na razna vrata ter je pridobil najprej gornjegrajski okraj, zastop ter potem tudi še podporo dežele in države za napravo ceste iz Ljubnega do Luč.

V zvezi s Frischaufom si je mnogo prizadeval za napravo ceste iz Solčave v Logarsko dolino. Ker pa je v deželnem zboru Celj. sekcija srdito nastopila proti temu predlogu iz nacionalnih razlogov (aus nationalen Gruenden), je zadeva propadla.

Kocbek ni odnehal. Krenil je v drugo smer: Pridobil je Žalski odsek podružnice z načelnikom Roblekom, ki si je zadal nalogo, s prostovoljnimi darovi, s sodelovanjem domačinov Solčavanov in z državno podporo izboljšati cesto iz Solčave v Logarsko dolino.

Tako dograjena cesta je bila prevažen akt za mogočen razmah turisticke; saj je bila Logarska dolina sedaj odprta tudi avtomobilskemu prometu. Vendar pa je bila samo še zasilna. Trije slabi mostovi v Soteski so bili kričoč pomanjkljaj.

Pri naklonjenem mu sreskem poglavarju Voušku je — že v novi državi — dosegel, da je vel. župan Pirkmajer nakazal 55 000.— din za izboljšanje ceste in mostov.

Kocbekova je bila tudi zasluga, da se je l. 1911 posrečilo pregovoriti merodajnega Solčavana, da je odstopil skromen prostor za postavitev šole l. 1912, katere so se uspešno branili polnih 43 let. — Žal, je krasna stavba med vojno pogorela, zgoreli so vsi leseni deli; toda ostalo je solidno zidovje, ki pa so ga pred nekaj leti podrli, dasi bi se dala z malimi stroški restavrirati štiristanovanjska hiša, cenejša in boljša, nego so na Vidmu zasteničene lesene barake.

L. 1917 je sprožil zamisel, da se postavi nad Strugami — niže Luč — ob Pernečem klancu velika elektrarna, od koder bi se elektrificirala vsa gornjesavinjska in Zadrecka dolina ter bi se obenem podaljšala elektrificirana železnica od Šmartna na Paki preko Gornjega gradu do Kamnika. V to svrho je povabil na dva sestanka v Gornji grad zastopnike vseh 10 občin gornjegrajskega okraja. (Solčavo je zastopal pisec.) Od teh pa se niso udeležile sestankov Mozirje-okolica, Rečica in Ljubno. Ker pa tudi na »višjih mestih« niso imeli umevanja — dasi je Kocbek opozarjal na premog pri Rečici in boksit pod Novo Štifo — je projekt propadel, in tako prometna Gornja Savinjska dolina bo ostala tudi še v bodoče brez potrebne železnice.

⁵ Že l. 1912 je C. sekcija kupila od Plesnika za 600.— kron 36 a zemljišča nekako 1½ km nad Plesnikom kakih 200 m višje znanega studenca ob poti na Okrešelj, pred prodiščem, od koder je držala svoječasno bolj uporabljana pot na Klemenčjo jamo. Misel na zidavo pa je potem opustila, ker mesto res ni primerno. — Kupno pogodbo pa so šli podpisat v Zel. Kaplo, da ne bi v Gor. gradu Plesnika kdo pregovoril.

Mozirska koča na Golteh ob otvoritvi l. 1951 Foto Pelikan

Ni pa trošil svojih sil samo v naštetih smereh. Tudi pero se mu ni utegnilo nikdar posušiti.

Ne glede na obširno razpredeno korespondenco — Frischaufovo smo že omenili —, ki ji je žrtvoval neštete noči, je v mnogih člankih v raznih publikacijah budil smisel in ljubezen do lepote naših in tujih krajev. Že samo v prvi številki Pl. Vestnika, ki ga je začelo SPD izdajati l. 1895, je 9 člankov njegovih.

Skupaj z znanim planincem Miho Kosom, učiteljem na Homcu pri Kamniku, je l. 1894 izdal »Vodnik za Savinjske planine in najbližnjo okolico.«

Obširnejšo in popolnejšo knjižico »Savinjske planine — Vodnik po gorah in planinah« je spisal l. 1903. Knjižico je izdala Savinj. podružnica, založil pa jo je A. Cvenkel v Št. Petru v Savinj. dolini.

L. 1910 je začel izdajati prav priročen Planinski koledar, ki pa je po 14 letih moral prenehati, ker so mu nerazpečani izvodi vsako leto ostajali, za razpečane pa je precej »naročnikov« pozabilo odrajtovati neznaten znesek, ki niti ni bil v nobenem razmerju z vanj vloženim trudom in skrupuloznostjo.⁶

Poslednje njegovo večje delo — labodji spev — je »Savinjske Alpe — Spomenica« ob 30-letnici obstoja Savinjske podružnice SPD. Knjiga je izšla l. 1925. V predgovoru pravi h koncu:

⁶ Pozneje so planinci pogrešali ta praktični priročnik, pa ga je ponovno začel izdajati Brunon Rotter v Mariboru. Finančna plat pa niti tokrat ni bila zavidljiva.

»V nekaterih drugih spisih najde čitatelj gradivo, ki sem ga nabiral nad 30 let. Naj služi za nekako podlago, ki jo bodo drugi spolnjevali...«

Da je znala Kocbeka ceniti tista javnost, kateri je posvetil sebe vsega, dokazuje dejstvo, da sta mu solčavska in lučka občina podelili častno občanstvo, ob proslavi 10-letnice podružnice l. 1903, ki se je prav praznično slavila v Logarski dolini, pa so mu planinski tovariši — podružnični odbor in drugi — poklonili težko zlato uro.

Največje in najlepše priznanje pa je doživel konec svetovne vojne leta 1918, ko je bil postavljen za sekvestrovega namestnika in je kot tak prevzel za SPD v last imovino, koče in nakupljena zemljišča v naših Alpah.

Nepozaben mi ostane v spominu trenutek, ko sva se ustavila v Logarski dolini pred Piskernikovim zavetiščem, za katero sem po njegovem naročilu napravil veliko napisno tablo »Piskernikovo zavetišče«.

Kot zamaknjen je obstal pred vrtno ograjo. Nekako pridušeno je izdaval: »Danes grofi celjski in nikdar več! Zdaj si pa le naša!«

Ves sicer vedno strogo resni obraz mu je žarel v nekakem nepopisnem, čustvenem izrazu in z drhtečimi rokami je vtaknil ključ v ključavnico.

S Fortom Herletom sva potem popisala inventar koče.

Ko sva se vračala s Korošice, katero je naslednji dan prevzel, je dejal: »No, zdaj se bom pa že naspal.«

Poslej so se vsi občni zbori podružnice vršili v Celju, l. 1925 pa se je tudi njen sedež za stalno preselil tjakaj.

Leta 1927 pa se je za ponovno izvolitev načelnikom zahvalil. Občni zbor je nato po predhodnem dogovoru izvolil za novega načelnika s. s. Frana Tillerja, Kocbeka pa za častnega načelnika.

Tega leta je bil tudi še odlikovan z redom Sv. Save 4. stopnje.

Umeval je dobro duh novega časa; vendar ne vem, če je še kdo opazil, kako mu je bilo poslej pri duši, ko se je čutil preužitkarja. To čustvo je junaško prikrival in le dober opazovalec in poznavalec človeških duševnosti bi morda utegnil opaziti, da mu v prsih narahlo podrhteva struna: Tvoje dete se je poročilo in si ustvarja drugi dom.

Na prenekaterem občnem zboru, pa i na občnih zborih osrednjega društva SPD se je poudarjalo: Kocbekova je zasluga, da so nam rešene in ostale ohranjene Savinjske Alpe! Slava mu!

TI, KI SI ODKRIVAL,
SE ZANJE POTIL,
V NJIH STAVBO OGROMNO
POTOMCEM GRADIL,
VRŠACI SAVINJSKI
VRŠE TI Z VIŠIN:
VEČEN TI HRANIMO, FRANCE, SPOMIN!